

Od redaktora

Wydana po raz pierwszy w 1982 roku *Mitologia Słowian* Aleksandra Gieysztora należy już do klasyki polskiej historiografii. A jednocześnie sformułowane wówczas tezy do dziś wpływają w znaczący sposób na kształt i kierunki badań nad kulturą duchową ludów słowiańskich. Ponowne wydanie tej pracy skłania do refleksji nie tylko nad rolą, jaką badania Aleksandra Gieysztora odegrały we wprowadzaniu do polskiej dyskusji naukowej nowych koncepcji badawczych i metodologicznych rozwijających się w Europie Zachodniej, w Stanach Zjednoczonych i Związku Radzieckim w latach 60. i 70. XX w., ale również nad dzisiejszym stanem wiedzy na temat systemów religijnych pogańskiej Słowiańszczyzny i perspektywami rozwoju badań.

Obecna edycja *Mitologii Słowian* różni się od wydania doskonale znanego nie tylko mediewistom, ale także tysiącom czytelników nieparających się zawodowo badaniem przeszłości. Praca ta opublikowana została po raz pierwszy w popularno-naukowej serii „Mitologie Świata” Wydawnictw Artystycznych i Filmowych. Ze względu na profil serii Autor zmuszony był wprowadzić istotne ograniczenia. Jako że książka z założenia adresowana była do szerokiego odbiorcy, została niemal całkowicie pozbawiona aparatu naukowego (do wydania dołączono jedynie podstawową bibliografię, zrezygnowano całkowicie z przypisów). Jak się okazało, formuła ta odpowiadała czytelnikom, a popularność tej – niełatwej przecież w odbiorze książki – była niezwykła. Wystarczy wspomnieć, że jej dwa wydania

z 1982 i 1986 roku osiągnęły łącznie imponujący, nawet jak na owe czasy, nakład blisko 200 tysięcy egzemplarzy. Jednak to, co z punktu widzenia masowego czytelnika okazało się zaletą, w środowisku naukowym było odczuwane jako dotkliwy brak. Sam Autor był oczywiście świadom tych mankamentów. Od chwili ukazania się drukiem pierwszego wydania popularnej wersji *Mitologii...* pracował nad przygotowaniem nowej, pełnej wersji książki, spełniającej wszelkie wymogi naukowego warsztatu. Pracy tej poświęcał wiele czasu i uwagi, nie zdołał jej jednak ukończyć.

Po śmierci profesora Aleksandra Gieysztora jego archiwum naukowe troskliwą opieką otoczyła córka, pani Ewa Gieysztor. W trakcie porządkowania spuścizny Profesora, odnaleziony został, oprócz rękopisu *Mitologii...*, także częściowo opracowany tekst nowego, rozszerzonego wydania tej książki. Tekst ten stał się podstawą mniejszego wydania.

Należy zatem zaznaczyć, że prezentowana edycja nie zawiera ukończonego dzieła, ale odzwierciedla jedynie pewien etap pracy, która – jak można domniemywać na podstawie zachowanych notatek – zakrojona była znacznie szerzej. Trzeba też podkreślić, że nie wszystkie zachowane materiały zostały włączone do prezentowanej edycji. Część z nich została jedynie wstępnie opracowana przez Autora, część przetrwała w postaci luźnych notatek, co uniemożliwiło określenie ich miejsca w strukturze całej pracy. Dotyczy to na przykład niezwykle interesującego zagadnienia obrzędów związanych ze śmiercią i słowiańskich wyobrażeń o świecie pozagrobowym.

W obecnej postaci sam tekst *Mitologii...* tylko w niewielkim stopniu różni się od znanego z pierwotnego wydania, nie uległa zmianie również konstrukcja książki. Poszerzone zostały partie dotyczące dziejów badań i pomniejszych bóstw, dodane lub zmienione poszczególne, krótkie fragmenty. Zasadnicza różnica polega na wprowadzeniu do tekstu aparatu krytycznego – przypisów rzeczowych oraz zestawieniu bibliografii. Redakcja przypisów oparta została na odręcznych notatkach poczynionych przez Autora w rękopisie lub dołączonych w postaci fiszek,

często ograniczających się jedynie do sigli lub nazwisk i dat wydania. Rozwiązanie tych oznaczeń i identyfikacja poszczególnych prac, na które Autor się powoływał, siłą rzeczy nie zawsze była możliwa. Starano się jednak możliwie wiernie odtworzyć pierwotny zamysł. W tekście ingerencje wydawcy ograniczają się do poprawienia literówek, opuszczeń i ewidentnych pomyłek językowych. Ujednolicono zapis nazw bóstw, nazw miejscowych i osobowych.

Do prezentowanej edycji *Mitologii...* dołączone zostały także niepublikowane teksty poświęcone przedchrześcijańskiej religii Słowian: referat wygłoszony na konferencji w Baranowie Sandomierskim (5–7 X 1995), tekst wystąpienia telewizyjnego z 1980 roku oraz zapis audycji radiowej z początku lat 80. W ten sposób chciano zaznaczyć różnorodność form aktywności Aleksandra Gieysztora na tym polu badawczym, pokazać, jak istotną rolę odgrywała w jego pracy popularyzacja wiedzy o przeszłości i *last but not least* przypomnieć postać Profesora jako mistrza żywego słowa.

Aneta Pieniądz